

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה משיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת וארא
גליון
166

להוציא... מארץ מצרים

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּנֶאֱמָר לֵאמֹר אֵל מִשְׁמַעוֹ אֶל מֹשֶׁה מִקֶּצֶר רוּחַ וּמִעֲבֹדָה קָשָׁה (ו. ט). ביאר הרמב"ן שעל אף שהאמינו בני ישראל לבשורת הגאולה שבפי משה, עם כל זה לא הטו אוזן לדבריו מפני קוצר רוחם, כי לא היה להם האורך רוח להמתין לבוא ישועתם, כאדם שקצרה נפשו מרוב עמלו ואינו רוצה לחיות רגע בצער, על אף שידוע הוא שירוח לו לאחר מכן. ובמשך חכמה ביאר עוד, שמפני קוצר רוחם לא יכלו לשמוע לבשורת משה שעוד יביאם הקב"ה לארץ זבת חלב ודבש, כי לא רצו אלא לצאת מצרתם, ומפני כך אמר הכתוב תיכף (בפסוק יג) "וידבר ה' אל משה ואל אהרן וַיֹּצִיאוּם אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים", היינו שציוה אותם לדבר רק אודות היציאה ממצרים, בכדי לא להכביד על ישראל בקוצר רוחם.

משה סוד הדעת

וענין הדבר הוא, שכל גאולת ישראל תלויה בסוד הדעת, שהיו צריכים לירד לגבול קלקול הדעת שנגרם בחטא אדם הראשון ולהשיבו אל מקומו הראשון בדבקות האמונה בבורא ב"ה ללא בלבול ותהיה, כמובא בדברי רבנו האר"י בשער הכוונות (דרושי הפסח א). ומשה היה בסוד הדעת כמובא בזוהר פקודי (בדף רכא ע"א), שאפילו האבות הקדושים לא זכו לשלימות השגת מדרגת הדעת בשלימות, עד שבא יוסף שהוא השיג את ראשית מדרגת הדעת, וכאשר בא משה לאחריו ולקח לכל עצמותו ודרגתו, זכה להיות 'בכל ביתי נאמן', ש'בכל ביתי' עולה כמנין 'דעת' כמובא במגלה עמוקות (פ' וארא). ועל ידו היו ישראל צריכים לירש למדרגת הדעת בגדלות דבקות האמונה, ובזכות זו היו נגאלים ממצרים, וכמובא במכילתא (בשלה מס' ויהי ו) שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא בשכר האמונה, שנאמר (שמות ד, לא) "ויאמן העם".

ארץ זבת חלב ודבש

ולכך עסק משה תחילה להרבות ולגדל דעתם ואמונתם בתשועתו של הבורא ב"ה שרב כוחו למעלה מכל חוקי מערכות הטבע, ושלא קצרה חלילה ידו מלהושיעם בין רב למעט. והיה משה משתוקק שיהיה הדבר אך מצד התעוררותם בדעתם לדבוק בדרכי האמונה, שבזה תהיה גאולתם נצחית ושלימה. אמנם מפני שנאחזה בדעתם מעט מכפירותיהם של מצרים, וכמו שתרגם יונתן מה שכתוב 'ולא שמעו אל משה... ומעבודה קשה', שזהו מפני העבודה זרה הקשה שהיתה בידיהם, ולכך ציוה לו הקב"ה להראות להם את שידוד מערכות הטבע בעיניהם בחוש, לעורר בזה אמונתם ולגדל דעתם עד שיהיו ראויים בדעתם לצאת ממצרים.

שלח נא ביד תשלח

ולכך סירב משה תחילה בשליחותו במעמד הסנה, וטען לקב"ה "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד, יג), שישלח לישראל את פנחס הוא אליהו, שהוא שיגאלם גאולת עולמים, כמובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ), כי הוא שעלה השמימה 'בלבת אש', ראוי לכלות מהם את הקוצים שבסנה הבווערים 'בלבת אש' כמו שביאר המגלה עמוקות (פ' ואתחנן אופן קיא), ועיקר הדבר, שרצה משה שתהיה אמונתם של ישראל חזקה ותקיפה ברשפי שלהבת י"ה, עד שיהיו ראויים לשלימות הדעת כפי תכלית הבריאה והיעוד שלעתידי לבוא.

והן לא יאמינו לי

אבל רצה הקב"ה שיבוא הדבר מבחירת ישראל, שישלימו דעתם מתוך הדרישה והדבקות מצידם, ולכך שלח את משה שירומם דעתם ויתקן וירפא לאחיות הנחש שקלקל לדעתם, עד שילכו הם מעצמם ויגלו את תפארת קדושת הדעת וידבקו בדרכי הגאולה כראוי. כי עיקר תפארתו של הבורא ב"ה הוא שתתגדל האמונה ותתרומם הדעת מתוך התעוררות הנבראים לילך אחריה ולדבוק בה, וכל גילוי אמונה שבעולם, אפילו במדרגה פחותה כביכול, יקר הוא לפניו עד מאד.

וזהו שאמרו בשמות רבה (ג, יב) שמפני שאמר משה לקב"ה במעמד הסנה "והן לא יאמינו לי" (שמות ד, א), השיבו הקב"ה באותות המטה שנהפך לנחש, שצריך אתה ללקות כנחש על שאתה מוציא שם רע על בני שהם מאמינים בני מאמינים. ומשמעות הדבר, שלימד הקב"ה למשה כל ענינו בעולם הוא רק ללמד לבני ישראל בינה ולרומם דעתם, עד שנשתעבד גופו על הדבר, שנאחזה בו הצרעת מפני פגם אחיות הנחש בישראל, בכדי שבו ועל ידו תבוא תשועת ישראל ברוממות דעתם, וכפי ששב לאחר מכן הנחש ונהפך למטה, ושבה ידו ונטהרה מצרעתה, ללמדו שכך יטהרו ישראל מטמאת המצרים, כמובא שם בפרקי דרבי אליעזר (בפרק מ), וכמו שביאר הרד"ל (שם בפרק א) שמפני שלרוב ענותנותו סבר משה שאינו ראוי לכך שיכניעו כח מצרים ויוציא את ישראל מזוהמתם, לכך נתן לו הקב"ה אות ומופת בגופו, ללמדו שכפי שנטהרה ידו כן יטהרו ישראל מטומאת מצרים על ידו.

רוח אפינו משיח ה'

ובאמת כאשר נגלה עליהם משה ובשרם על פקידת הגאולה, היו יכולים לישראל להיטהר מזוהמת הנחש ואחיותו בדעתם אך מצד האמונה שיאמינו במשה וידבקו בדעתו הקדושה, ובזה היה נכנע פרעה תיכף והיו נגאלים גאולה שלימה ונצחית. אלא שמפני שלא שמעו אל משה ודבקו בדעתו בשלימות באו לכדי קוצר רוח, שהוא מצד זוהמת הנחש כמובא בתיקונ"ז (תיקון ע, דף קט ע"א), והגביר עליהם אז פרעה את השעבוד וכובד המלאכה.

כי על אף שהאמינו בבשורת הגאולה, עם כל זה בכדי להכניע לפרעה שהיה אחוז בשורש נחש הקדמוני כמובא בזוהר בא (בדף לד ע"א), היו צריכים ישראל למדרגת אריכות האף, שזוהי מדרגת מידת הסבלנות, שבזה מכניעים ומבטלים לאחיות הנחש הקדמוני כמובא שם בתיקונ"ז (בתיקון ע, בדף קל ע"א). אמנם כבר הכין הקב"ה תרופה למכה, שחוש הריח לא נתקלקל בחטא הקדמון, ולכך על ידי חוש הריח יתקן משיח לכל באי עולם מטומאת החטא הקדמון כמובא בבני יששכר (מרחשון מאמר א, ב).

וימתקו המים

ומשמעות הדבר, שבחוש הריח ישנו לסוד המטה המתהפך לנחש ולהיפך, שכאשר נוטה האדם אחר זוהמת הנחש, והנה קצרה רוחו ומתגברת בו אש הכעס והרוגז, עד שנעשה עסק תורתו בקושי ובכבדות ומתרחק מדרכי הגאולה, אמנם ככל שדבק האדם בדעתו של משה משיח מתקיים בו "וימתקו המים" (שמות טו, כה), שנהפך שוב הנחש למטה, וזוכה שוב לצעוד בדרכי גאולת הדעת.

ואלה יעמדו על הברכה

העלון מוקדש לרפואת ישועת והצלחת: פבל נסים בן מרינה, יגאל בן אהרון פלכני ובני ביתו, שניאור זלמן בן בת שבע, יאיר בן טניה, אוריאל בת לאה, נתנאל הקון בן סיגל. חיים בן לאה. אלעד שלום ושני שמחה דוידי וילדיהם - הודיה, אמונה, יוסף חיים, דוד אלישיב, יצחק ורבקה.

להקדשות יקיריכם ניתן לפנות בטל' 076.5995991

לעילוי נשמת

ליאל בן משה הי"ד,
ראו דור דרוור בן רונית
איסוג בן מריה וניסים

כי בסוד הריח נמשך לכל הנבראים התשובה והתיקון לחטא הקדמון, כי כנגד הנקב השמאלי שבחוטם הרומו לסוד התגברות הרוגז והדין, נמשכים הרחמים מהנקב הימיני שבחוטם להושיע לישראל למעלה מהטבע, ומתהפך הרוגז להיות לדין על כל אויבי ה' והרשעים המצצעים לישראל בגלותם, וכפי שנגלה בים סוף מדרגת עתיקא קדישא שמצד אריך אנפין כמובא בזוהר בשלח (בדף מח ע"א), ומשמעות הדבר, שבזה נגלה עליהם מדרגת הרחמים שבחוטם מצד מידת האריכות אפים של הבורא ב"ה, ונהתפך הרוגז להיות "ברוח אפיך נערמו מים", להטביע למצרים במי הים, ולישראל נתהפך לגילוי הרחמים למעלה מהטבע, כמובא כל זה שם בתיקוני"ז (בתיקון ע, בדף קל ע"א).

אפילו נחש כרוך על עקבו

וכנרמז במה שאמרו במשנה ברכות (ה, א) שאפילו נחש כרוך על עקבו אין לאדם להפסיק מעמידתו בתפילה, היינו שאפילו אם רואה האדם שכרוכה זוהמת הנחש ומידת הכעס וקוצר הרוח בעבודתו, אין לו להפסיק מלדרוש ולחזור אחר דעת הקדושה ודבקות הבורא ב"ה כראוי כמובא שם בתיקוני"ז

(בתיקון ע, בדף קל ע"א), כי כבר הכין לו הקב"ה תרופה לדבר בדעתו של משה משיח ששותל הקב"ה בכל דור ודור, שבו ועל ידו תתיישב דעתו וקצרות רוחו, ויתהפכו כל מאורעותיו לטובה, להביאו לתכלית טובתו הנצחית כזה וכבא.

מלך צר כהמן

וכמו שביאר היערות דבש (ה"א, ג) שזהו שאמר רבי יהושע במסכת סנהדרין (בדף צז ע"ב), שבכדי לעורר את ישראל לדרוש אחר שלימות הדעת ולשוב בתשובה כראוי עד שיהיו ראויים לגאולה, מעמיד להם הקב"ה מלך צר כהמן ומתוך כך עושים תשובה, היינו שכאשר צר רחמם של ישראל מלהוליד תורה ומעשים טובים, מזמין להם הקב"ה נחש, הוא מלך כהמן, וכאשר שבים ישראל מתוך כך בתשובה ומתאזרים בדרך הסבלנות ואריכות האף לסבול כל אשר יארע עימהם, וכמו שלימד רבי עקיבא בסוף מסכת יבמות (בדף קכא ע"א) שהצליח לעבור את כל גלי הים בזכות שעל כל גל וגל שבא עליו נענע והרכין ראשו, הנה מתוך דרך הסבלנות ואריכות האף מתעוררת בעולם רוחו של משיח לרפאות את ישראל מחלאת זוהמת הנחש הקדמוני, ומתהפך הנחש למטה, ונגאלים ישראל ביד רמה ובריש גלי.

"אשת חיל עטרת בעלה" (משלי יב, ד)

משיעור יום ב' נצבים וילך תש"ע, ויום ב' תרומה תשע"ד

בכל העולמות - גם בעולמות התחתונים ובעומק תהומא רבה, הלך היה הולך אדם הראשון ומציץ בחכמה תתאה כמובא בזוהר בראשית (בדף נב סוף ע"א), בכדי לחקור אחר דרך הקליפות והסטרא אחרא בעומק התהום, והיה רואה ומכיר לכל דרכם ודעתם הרעה בדרך המלוכה והגאות, ומתוך שהיה מכיר בהם הנה הוא 'הציץ ונפגע', ונמשך עליו מאותה הזוהמה למרוד בה' ב"ה, עד שבא לידי חטא אכילת עץ הדעת.

ובחטאו ירדו כל העולמות ממדרגתם, ועולם העשיה שהיה אז במדרגה גדולה ועצומה מאוד, ירד מטה לאותו המקום שהיה אדם הראשון מכיר ומציץ בו, כי אחר הראש הולך הגוף כולו כמו שרמזו במסכת עירובין (בדף מא ע"א), ומאז כלל רצון הבריות הוא לבוא אל המלוכה ולהתחזק בגאות בכדי לקבוע מציאות לעצמם. ולכך מיום חטא אדם הראשון אין השתלשלות הרצון בנבראים נמשך מהשכינה, להיות רצון מאוחד באור העליון ולדבוק בו ולהמליכו, אלא הוא מאותו הרצון הנמשך מהגאות והמלוכה, והוא רצון הנפרד מאיתו יתברך וממידת מלכותו.

ד

והנה נודע הדבר שבדרך יחס גילוי מידותיו יתברך, ה'נשמה' היא כנגד מידת התפארת והרצון להשפיע, וה'גוף' הוא כנגד מידת המלכות והרצון לקבל. כמו כן נודע הוא, שהאיש הוא כנגד התפארת והרצון להשפיע, והאשה היא כנגד המלכות והרצון לקבל. ולכך כאשר חטא אדם בכך שהלך שבי אחר סיגי הרצון לקבל, ולמד מדרכי הקליפות, הנה התעורר החטא מכח ומקום האשה להחטיאו, מפני שהיא מרכבה גמורה לאותו הרצון, וכן מפני זה תיכף ירד גוף האדם ממדרגתו, מלבושי 'אור' ללבושי 'עור', כמובא שם בזוהר בראשית (בדף יט ע"ב, ובדף לו ע"ב), וזהו משום שהגוף שהוא כנגד מידת המלכות, ירד ממדרגתו ונכלל באותו הרצון המקיים מציאות ומלוכה לעצמו, ולכך ירדה מדרגת הגוף ונתעבתה מאוד בגשמיותה, להיות מציאות ורצון לקבל לעצמה, וכן עולם העשיה שהוא כנגד ספירת המלכות, ירד ונתעבה מאוד במקום הקליפות, מפני שבה נעשה הפגם בדרך הרצון.

וכנגד כל אותה הירידה שירד העולם בחטא אדם הראשון, עומדים הצדיקים הגדולים שבכל דור, ובפרט יחידי הדורות שבאו לעולם לתקן חטא זה בשורשו, ועומדים הם ומתקנים כלל ענין זה שנעשה אז, להעלות העולם כולו ממקום הקליפות, ומתקנים את גופם להיות בבחינת לבושי אור, וכן עולה יחד איתם מדרגת האשה לתקן את חטא חוה שהחטיאה לאדם. וכל זה נעשה מתוך שמכירים הם את רצונותיהם, עד שנעשה רצונם זך ומצוחצח כאספקלריא מאירה, שכל רצונם הוא רצון השכינה כמדרגת העולמות קודם חטא אדם הראשון ובוה כל רצונם הוא רצונו יתברך, עד שעושה להם הקב"ה מפני כך את כל רצונם, כמו שכתוב (תהלים קמח, יט) "רצון יראוי יעשה".

ה

וכן הלך משה רבנו בכל חייו לברר רצון זה, ולהעלות ולתקן את כלל מדרגת הרצון, ולכך 'משה' עה"כ עולה כמנין 'רצון' כמובא בדברי רבנו האר"י (בליקוטי תורה פי' שמות), והסתלק בשעת התגלות תכלית הרצון, בשעת רעוא דרעוין, כמובא בזוהר יתרו (בדף פט ע"א) ובזוהר תרומה (בדף קנו ע"א), מפני שנכלל בו בשלימות, להיות רצונו כרצון השכינה הקדושה, ולהיות נכלל באחדותו יתברך.

ולכך כאשר נתגלה אליו הקב"ה בסנה אמר לו (שמות ג, ה) "של נעלך מעל רגליך,

א

הנה ישנו דבר אחד שבו ברא הקב"ה לכל סדר הבריאה בכל סדר השתלשלות עד העולם הזה הגשמי, והוא שברא הקב"ה 'רצון לקבל', היינו שיהיה רצון שכל מהותו הוא לקבל מאיתו יתברך. וזהו מה שברא הקב"ה בראשית הבריאה, שהיה כל דבר אשר יהיה, קיים הוא בהשורש, באור ה' ב"ה שהוא שורש הכל, ואין דבר שאין לו שורש באור אין סוף, מפני שהוא 'אין סוף' במשמעות זו שיכול לברוא כל אשר יחפוץ ללא גבול ומידה כלל, אך דבר זה שיהיה מי שיקבל ממנו יתברך, צריך היה לחדש שורש לזה יש מאין, מפני שמאחר שהוא לבדו יתברך קיים לא היה מי שיקבל ממנו, ולכך מה שנברא יש מאין, שממנו נבראו ונוצרו ונעשו כל הנבראים כולם, הוא רצון זה, שהוא הרצון לקבל מאיתו יתברך.

ורצון זה היא מידת מלכותו ושמו יתברך, והיא כנסת ישראל הנרמזת בשם אדנו"ת והאות ה' אחרונה שבשם הוי"ה, וממנה באו ונבראו ונעשו כל הנבראים, בכדי לגלות רצון זה בעולם, שיקבלו כלל הנבראים מאיתו יתברך. והיא אשר מקבלת מאורו יתברך, והיא אשר משפעת להשתלשלות רצון זה לכל הנבראים, כל נברא כפי רצונו, וכמו שכתוב (תהלים קמח, טז) "פוחת את ידך ומשביע לכל חי רצון", שמשפיעה המלכות לכל בריאה את רצונה לקבל, וממלאת את חסרון רצונה, וכמטבע הברכה 'בורא נפשות רבות וחסרונן', שהם כלל ההשפעות שממשיכה מידת מלכותו יתברך לכל הנבראים כולם.

ב

והנה קודם בריאת העולם היה כל שורש רצון התחתונים חלק והשתלשלות מרצון השכינה לקבל את אורו ולדבוק בו יתברך, ששורש רצון כל נברא ונברא בעניני העולם היה חלק מאותו הרצון להיות מאוחד עם האור העליון, אמנם לאחר מכן, מתוך ה'רצון לקבל' המושרש במלכות, נשתרש רצון בתחתונים לבוא אל המלכות בעצמם ולהכריז 'אנא אמלוד', כי מפני שנשתלשל אותו הרצון ונתרחק מדרגה אחר מדרגה מהאחדות המוחלט באור 'אין סוף' להיות שורש לרצון לקבל בעולמות הנפרדים, לכך נתעוררו בו סיגים שעוררו בו רצון להיות מקבל לעצמו מבלי לבוא על ידי רצון זה להיות מאוחד עם האור העליון.

ומתוך אלו הסיגים והגבורות הקשות יצאו כמה מיני קליפות המגלות למלכות עצמם כאמור, וקודם בריאת האדם, נטל הקב"ה לכל אלו הקליפות והשליכם וטמנם בעומק התהום תחת עולם העשיה כמובא בזוהר בראשית (בדף יט ע"ב), ולכך כאשר ברא הקב"ה את האדם, היה העולם טהור מן הקליפות, והיה נאה ומתוקן להשראת השכינה.

ובבריאת האדם הייתה כל עבודתו לדבוק ברצון המזוכך והמצוחצח המשתלשל מרצון השכינה, לדבוק בה' ב"ה ובאור העליון בכדי לגלות את האחדות הגמור בכל העולמות, ומתוך עבודה זו היה נשפע אור גדול ומוחין דגדלות שהיו מבטלים לכל הקליפות בעומק התהום, והיה מתבטל הרע שהיה אז בכח ולא בפועל, מכל וכל, והיה 'ה' אחד ושמו אחד' בגילוי השלם בכל המדרגות ובכל העולמות כולם.

ג

אמנם מפני שהיה האדם מבין שכל הרצון לקבל שורשו הוא ברצון השכינה, לכך היה הולך שבי אחר רצונו, ומפני ששורש רצון השכינה הוא להתגלות

כי המקום אשר עומד עליו אדמת קודש הוא, היינו שגילה לו הקב"ה את מדרגת הרצון השלם והמתוקן בגילוי השכינה באותה שעה, ולכך היה צריך להסיר ממנו לכל מדרגת הגוף הנמשך מלוכשי 'עור', שהוא מפגם הרצון כאמור, ונמשך עליו גוף קדוש מסוד לבושי 'אור', וכמובא בתיקון"ז (בתיקון כא, בדרך מה ע"ב).

וזהו שאמר רבי אלעזר בזוהר חוקת (בדרך קפ ע"א) שבזה רמז לו הקב"ה שיפוש מאשתו, כי בזה עלה והגביה משה את מדרגת האשה לתיקון חוה, עד שבזה נתקנה צפורה להיות היא והוא משמשים לאותו הרצון העליון בביטול מוחלט, ונעשתה היא להיות כתר לראשו, כענין שכתוב (משלי יב, ד) "אשת חיל עטרת בעלה".

וזהו שאמרו בתיקון"ז (בתיקון יב, בדרך כז ע"א) שב' אלו הפירושים 'כולא קשוט' ושניהם אמת, כי כאשר בא משה לתיקון הרצון, הנה תיקן לכל מדרגות הגוף, שהם גופו ואשתו וכל עולם העשייה. ואילו לא היה לאותו הפגם במי מריבה, היה משה רבנו מתקן ומסיר הזוהמה מכל עביות עולם העשייה, ומביא לתיקון השלם גם במדרגת העולמות.

י

וזהו דרך כל הצדיקים כאמור, שעוסקים הם תמיד לברר הרצון מעילוי לעילוי, ודרכם בזה הוא, שמשמש כל רצונם, הן מצד הנשמה הן מצד הגוף, אל הרצון העליון מהם, שהוא רצון התורה בגילוי כל המצוות ומלכותו יתברך. כי הנה הם ב' רצונות, רצון הנשמה ורצון הגוף, 'רצון הנשמה' הוא להיות נהנית מזיו אור השכינה בגן עדן, ו'רצון הגוף' הוא להתעדן וליהנות מכלל ההשפעות בעולם הזה, והצדיקים נוטלים לכל אלו הרצונות שהיו כמשמשים לרצון השכינה, הוא הרצון העליון והגבוה מהם, ונוטלים הם לכל 'רצון הנשמה' החפצה ליהנות מזיו השכינה, שהיה זה הרצון משמש לרצון השכינה לגילוי מלכותו בכל העולמות, ונוטלים הם גם ל'רצון הגוף' שיהיה הוא משמש לרצון הנשמה.

ולכך אין נמשך אצלם רצון מצד הגוף אלא לשמש לרצון הנשמה, עד שכלליות רצון הגוף, שהוא האכילה והשתיה וכל צרכי ותענוגי העולם, משמש אצלם גם הוא לצורך גבוה, כענין הקרבנות והנסכים שעלו גבי המזבח, שהוא עבודה גשמית לשמש אל הקודש והרוחני.

יז

אמנם כל זה שיהיה רצון האדם שווה לרצון השכינה אינו אלא בצדיקים מופלגים ועצומים, אך דרך כל אדם הוא שילך בזה דרגא בדרגא, להכיר ולידע מדרכי הצדיקים, ולחזור ולחפש אחר דרכם ועבודתם בדרכי הרצון. וזהו על ידי שידע ויכיר את מקומו בעולם העשייה המרובה ברצונות מצד הקליפות, שהכל הוא בכדי להיות מתחזק בנאות ולבוא לכדי מלוכה לעצמו, ויחזור אחר האמת להסיר מעצמו עוד ועוד לבושים מאלו הרצונות הפסולים, עד שיוכל לידע יותר ויותר מהרצון האמיתי שאחריו הוא צריך לחפוץ ולבקש, הן מצד נשמתו, שיכיר מרצון הצדיקים, שהוא רצון גבוה מרצון הנשמה החפצה ליהנות מזיו השכינה בגן עדן, כי גם הנשמה צריכה היא לחפוץ ולבקש אחר הרצון העליון ממנה, שהוא רצון השכינה, שהכל הוא רק לגלות מלכותו מלכות כל עולמים בכל העולמות כולם, והן מצד גופו, שיהיה רצונו בכל עניני הגשמיים לשמש לרצון הנשמה, שכל דבר גשמיות שעושה יהיה זה לצורך רצון הנשמה, עד שיהיו שניהם משמשים לאותו הרצון העליון מהם.

וכאשר רחוק האדם מבירור אלו הרצונות, אין עיקר עבודתו אלא להכיר ולידע מהסדר והדרך הנכון והאמיתי בהשתלשלות הרצון, ומכח זה שידוע האמת, יאיר בו אור האמת המבריק מן הקצה אל הקצה להאיר לו במקומו ולהביאו לחזור אחר האמת בדרכי הרצון, ויהיו כל מעשיו ותורתו מכוונים אל הדרך הנכון. והמכוון ליבו לאמת, ויראה הש"ת את הכוונה הנכונה בכל מעשה הן בגשמי והן ברוחני, לכוון דעתו על רצונו יתברך בכל מעשיו.

ומפני שאין האדם יכול לבוא לאחדות הרצון שישמש רצון הגוף לרצון הנשמה, יקח בידו כלל זה, שיגלה דעתו בכל דיבור ומעשה שעושה כן לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, וכל מעשה מצד הגוף יגלה דעתו שעושה כן לצורך סיוע בגילוי רצון הנשמה בכל עסק התורה והמצוות, בכך שמבריא את גופו לצורך גילוי רצון הנשמה.

יח

ומתוך שבאו הצדיקים למדרגה גדולה ביותר בבירור הרצון, הגביהו את מדרגת האשה להיות ל'עטרת בעלה', שהיא מדרגת הכתר ולמעלה מן האיש, וזהו משום שהייתה האשה, שהיא כנגד מדרגת הגוף כאמור, מזככת את רצונה לשמש בכל עבודתה לרצון האיש, שהוא כנגד הנשמה כאמור. והוא האחדות הגמור, כי אחדות הגמור הוא בסוד ההסתלקות, והוא סוד פרישות משה מן האשה. כי כשם שהתברר גופו לעלות מ'לבושי עור' להיות 'לבושי אור', כך עלתה צפורה במדרגה גדולה להיות כגופו של משה בסוד ההסתלקות, ולשמש שניהם לרצון השכינה, כמובא שם בתיקון"ז (בתיקון יב, בדרך כז ע"א) שהיה משה משתמש בכיכול בשכינה, כי משה וצפורה היו משמשים שניהם לרצון הגבוה והעליון מהם.

וזהו שהיה משה מבקש שיתן הקב"ה את התורה על ידי רבי עקיבא כמובא במסכת מנחות (בדרך כט ע"ב), כי היה גם הוא פרוש מן האשה, והייתה אשתו משמשת בכל עבודתה את רצון האיש, שהוא כנגד הנשמה, להגדיל תורה בכל

ישראל כמובא במסכת נדרים (בדרך ג ע"א), וכאשר בא רבי עקיבא סמוך אצל ביתו וחזר לתלמודו, היה דומה בזה לבעל תשובה שמעלתו גדולה מצדיק גמור, ולכך טען משה שהיה צריך ליתן התורה על ידו, שהיה גדול במעלת הרצון.

וזהו שרמזו שם במסכת מנחות (בדרך כט ע"ב) שהיה משה רואה את רבי עקיבא שהיה קושר ודורש כתרי אותיות, כי היה רבי עקיבא שלם בכל עניני הרצון הרומז לכתרי אותיות. וזהו שהיה רבי עקיבא מבטל את גופו ומבקש ומצפה להשיל מעליו לכל ענין הגוף במסירות נפש כמובא במסכת ברכות (בדרך סא ע"ב), כי תיקן לכל ענין הגוף שישמש לנשמה בתכלית השלימות, ובמדרגת לבושי אור.

[ומעלת פרישות משה הוא כסוד פרישות וביטול הגוף במסירות נפש בקריאת שמע, כמו שכתוב (בתהלים ח, י) "ותחסרהו מעט מא' להים" הרומז לשער ה' שגם משה לא זכה להשיגו כמובא בהקדמה לתיקון"ז (בדרך ז ע"ב), אמנם ביום הסתלקותו זכה גם משה להשיג לשער ה' כמובא במגלה עמוקות (פ' ואתחנן, אופן יב), כי הוא נצנץ מהארת הפנים שהוא לרגע אחד, כהמסירות נפש וכהשלת הגוף בקריאת שמע, ולכך עיקר אמנות היחוד הוא בדבקות ביחוד של נשמות הצדיקים, כמובא בדברי רבנו האר"י בכונות קריאת שמע (בשע"כ דרושי קרי"ש ו)].

ט

ועבודת האיש היא כנגד האספקלריא דנהרא, מפני שבו הרצון בעסק התורה והמצוות מגולה, ועבודת האשה היא בסוד האספקלריא דלא נהרא, משום שאין גילוי בעבודתה על רצון הבורא באתגליא. ולכך עבודת האיש היא כנגד מידת התפארת, מפני שהוא מחוייב בעסק התורה ומצוות עשה, ויש בעבודתו גילוי לרצון הש"ת וגילוי רצון התורה, שהם כלל המצוות המעשיות, אמנם עבודת האשה היא כנגד המלכות, מפני שאין נגלית התורה ורצון הש"ת בעבודתה בגילוי הגמור, כי איננה מחוייבת בכל מצוותיה של תורה.

כי הנה המלכות נקראת משל וחידיה, ובה ועל ידה היא מדרגת כל הנביאים באספקלריא דלא נהרא, אמנם התפארת היא הנמשל, מפני שהיא גילוי העצמות, וכנבואת משה ב"מראה ולא בחידות" (במדבר יב, ח), כמובא שם בזוהר יתרו (בדרך פפ ע"ב). וכך הוא בעבודת האיש ועבודת האשה, שעבודת האיש היא נמשל, וכנגד רצון הש"ת המגולה בכל עסק תורתו ועבודתו וכלל עשיית המצוות, אמנם עבודת האשה היא כנגד ענין המשל, כי עבודתה היא בטחינת החיטים ותפירת הבגד ואפיית הפת לאיש כמו שאמר אליהו לרבי יוסי במסכת יבמות (בדרך סג ע"א), שבכך שטוחנת האשה לבעלה את חטיו, ותופרת בעבורו לבוש מפשנתו, נמצאת היא 'עזר כנגדו', שמאירה את עיניו ומעמידתו על רגליו, ובכל זה אין רואים לרצון הש"ת באתגליא, אלא שהוא עבודה לשם רצון האיש, שרצונו הוא רצון הש"ת בעסק התורה ומצוות מעשיות.

ולכך מברך האיש 'שלא עשני אשה', כי רצונו בעבודתו לבורא ב"ה הוא מגולה, וכענין האספקלריא המאירה, וכנגד הנמשל ותכלית המשל, שהוא רצונו יתברך ממש בגילוי עסק התורה והמצוות. אמנם האשה מברכת 'שעשני כרצוני', היינו שהיא כמו רצונו, ולא רצונו יתברך המגולה בתורה ובמצוות עשה כהגילוי שאצל האיש, כי עבודתה היא לשמש לזה הרצון המגולה.

י

אמנם כאשר יהיה זה הרצון והמשל משמש בשלימות לרצון המגולה, הנה בזה בא המשל לתכליתו לגלות הנמשל, ונחשבת בזה האשה להיות 'אשת חיל', שהיא עולה מעלה להיות ל'עטרת בעלה'. כי על אף שהיא כביכול למטה ממנו, הנה אמרו בתנחומא (נשא, טו) שהתאוה לו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, היינו שחפץ הש"ת לחתום את דיוקנו וסדר הנהגתו בכל האילן העליון, להיות דוגמתו במלכות שבסוד המשל, וכאשר מגלה זה המשל בשלימות את רצונו יתברך, נעשה הוא לסוף המעשה שהיה נעוץ בתחילת מחשבתו יתברך, שהוא ענין הכתר, ובסוד 'עטרת בעלה'. וזהו 'שעשני כרצוני', שהוא נוטריקון 'כתר רצוני', כי כאשר נעשית המלכות הנקראת 'אני' להיות כ'אין', משמעות הדבר שרצונה הוא להיות כהמשל המגלה להנמשל, ששניהם משמשים לאותו הרצון העליון והגבוה מהם.

כי הנה כל רצון האיש הוא לבוא לגלות את חלקו בתורה ובעשיית המצוות, ואין האשה רואה ומבינה כלל כל אשר יש בלב בעלה, כי באמת לב האיש מלא בקושי גדול עד לב השמים ממש מכל ריחוקו מעסק התורה, ובכל שעה יש עליו עול חדש של עשיית המצוות בזמנם, ובהשכמה יש עליו לעול המצוות התלויות בזמן, ובכל היום תלוי הוא בשמירת לא תעשה, וצריך הוא לרדוף ולהשיג עוד ועוד מצוות התלויות בזמן והמקום ובדברים גשמיים, כציצית ותפילין, וצריך הוא לשמר את עצמו בכל מיני שמירה, במקוה וצדקה ומצוות לאין קץ, ומפני שיצרו אורב לו על כל מצוה ומצוה, הנה ליבו מלא במרירות וצער נורא על ריחוקו מהש"ת, וזהו דבר שאין האשה מכירה ויודעת אפס קצהו של ענין זה כלל, ולכן עיקר עבודת האשה היא שיהיה האיש יכול לבוא לכל רצונותיו הקדושים.

יא

ובאמת שהייתה האשה צריכה לטכס עצות ומחשבות כיצד יכולה היא לסייע יותר ויותר לאלו הרצונות, שהם רצונות היצאים מרצון אחד, שהוא רצון

הש"ת המגולה ביותר באיש ובעמוד התורה המוטל על כתפיו כריחיים כבדים ועצומים, וכל חפצו הוא להשיג איזה דבר בתורה, ובכל יום מתחדש עליו עול התורה והמצוות מחדש, כי בכל יום צריך הוא להתחיל מחדש לכל המצוות ולכל סדרי הלימוד ועול התורה הרובץ על כתפיו, וכשם שמתחדש העול על האיש בכל יום ובכל שעה מחדש, כנגד זה צריך שתתחדש עבודת האשה ורצונה, שהיא כהנמשל, וכענין האוספקלריא דלא נהרא, כי על אף שבעבודתה אין מגולה רצון הש"ת, עם כל זה בלא המשל אין יכולים לגלות הנמשל ועבודת האיש.

ולכן האיש שהוא כנגד עמוד התורה מחוייב בכל המצוות שהזמן גרמא, כי התורה מגלה להמצוות, אמנם שורש האשה היא כנגד המצוות בעצמה, ולכן המצוות התלויה בזמנים ועיתים שונים היא בגופה ממש, כי היא כנגד שורש המצוה בעצמה, ולכן אינה מחוייבת בגילוי מצוות אלו, וכמובא בתיקון ז' (בתיקון ט, בדרך עט ע"ב) שהמלכות היא כנגד המצוה והאות ה' אחרונה שבשם הוי"ה. וזהו שאמרו שם במסכת יבמות (בדרך סב ע"ב) שיש לאדם לאהוב את אשתו כגופו, היינו כהמצוות, וכפי שטורה הוא על כלל המצוות הרומזות להגוף והמלכות, ואמרו שם עוד שיש לו לכבדה יותר מגופו, כי שורשה היא עצמות המצוות.

יב

ומלאכת האשה הוא מה שנאמר ביעקב (בראשית לג, יד) "ואני אתנהלה לאיטי לרגל המלאכה אשר לפני, ולרגל הילדים, עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", כי קודם התיקון שיבואו מושיעים בהר ציון, יש לברר ענין זה, שהוא מלאכת הגוף המשמש להנשמה, ועבודת האשה המסייעת לרצון האיש. וזהו שדרש רבי אלעזר בזוהר וישלח (בדרך קעב ע"א) מה שכתוב 'לרגל המלאכה' - 'מאן מלאכה, דאוספקלריא דלא נהרא', כי היא כנגד ענין המלאכה וט"ל המלאכות המשמשות לאיש, וכאשר נכללים ט"ל מלאכות האשה בעבודת האיש, עולים אלו הם להיות כט"ל להחיות לה ולהקיימה מנפילתה, שמתוך עשייתה לאלו המלאכות לשם כוונה זו, נעשים הם לה לתקומה ותחיה, שזהו סוד תחיית המתים לעתיד לבוא, כמובא שם בזוהר.

וזהו שכתוב (בראשית א, טו) "והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ", היינו שעל ידי עבודת ה' של כל מאור כפי בחינתו וענינו, נעשית תחיה ותקומה למלכות, וכפי שדרש רב נחמן בזוהר חדש בראשית (בדרך כ ע"ב) 'שלהאיר על הארץ' הוא תחייה לארץ הנעשית מכח הארת אוספקלריא של מעלה. כי כאשר כל מאור מאיר כפי ענינו ובחינתו לסייע לאותו הרצון הגבוה והעליון משניהם לבוא להארתו ולתכליתו, זהו בסוד פרישות שהיא באמת האחדות, וכענין היחוד שבקריאת שמע התלוי בנשמות הצדיקים כאמור, שמתוך שמשילים הם את גופם במסירות נפש באמת נחשבים הם אז קרובים אצל היחוד, כי מתוך כך מעלים הם מ", שהוא בחינת ט"ל מלאכות שמצד האשה, ומורידים ט"ל להחיות הארץ, שזהו מצד האיש שהוא הוי"ה אחד' העולה כמנין ט"ל, כמובא בזוהר חדש כי תשא (בדרך נו ע"א).

יג

ודרך התכללות האוספקלריא דלא נהרא המרמז ללבנה, באוספקלריה דנהרא המרמז לשמש, הוא מכח הדיבור, וכמו שפתח ואמר אליהו בהקדמת התיקון ז' (בדרך יז ע"ב) 'מלכות פה, ותורה שבעל פה קרינן לה', שצריך האדם לחזק את גופו, שהוא כנגד המלכות ולבוש הנשמה, בכדי שיהיה לו כח בדיבורו, כי על ידי הדיבור נכלל הגוף בנשמה, ומסייע הגוף את הנשמה על גילוי התורה והמצוות. וכל זה הוא גם באשה המסייעת על רצון הש"ת שהוא רצון האיש, שהכל על ידי הדיבור, שתעודד האשה את האיש ותחזקו ותאמץ את רוחו על כל עבודתו. וזהו שכתוב (בראשית ד, ד) "וירא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב", ואמרו בזוהר בראשית (בדרך מו ע"א) 'שאת' מרמז על התכללות האוספקלריא דלא נהרא עם אוספקלריא דנהרא, והוא לרמוז על האמור, שעל ידי האותיות שבדיבור שהם א"ת, בהם ועל ידם נכללת המלכות בתפארת, ומגביה הגוף את הנשמה, והאשה את האיש, להיות שניהם משמשים לזה הרצון העליון מהם.

יד

ובכדי שיבוא הגוף לסייע לעבודת הנשמה ויהיה שלום בניהם, צריך הוא לב' ענינים, הראשון הוא הכנעה, והשני הוא התחדשות בכל עבודתו לשם רצון תכלית זה בכל יום מחדש. כי מפני שירדו הדורות יותר ויותר, נכנס דעת משובש שצריך האדם להשלים לכל מיני צרכי גופו, על אף שאין בהם דבר המסייע לעבודת הש"ת, וזהו מחמת יון ומקליפתו של אחשוורוש שהיו חפצים להגביר את כוח הגוף על הנשמה, ולהגביר לכל ג' תאוות וקליפות הטמאות בעולם, שכל זה החלו לעשות מתוך דעת, היינו להחזיר בעולם דעות משונות שיש בכל אלו תכלית אמיתי לאדם, מה שגם אומות העולם לא היו הולכים בדרך זו בשנים קדמוניות.

טו

ומצד הגוף נעשה הבירור והתיקון בסוד מרע ועשה טוב, 'סור מרע' היא מידת ההכנעה כאמור, ו'עשה טוב' הוא שיהיה האדם יוצא מקליפת ה'ללה' והמרידות, ויבוא לכדי ה'ללה' ושבח לה' ב"ה. כי הנה לא יוכל האדם להלל את הש"ת מתוך גופו בבחינת 'כל עצמותי תאמרנה', אלא מתוך ש'פָּנַע תחילה ויקבל זאת שהוא מושגח לפרטי פרטות ואין הוא יכול להבין כלל את דרך הנהגתו יתברך עימו, ומתוך כך יוכל שיהיו כל ימיו וחיייו בדרך שבח והלל, כמו שכתוב (בתהלים קד, לג) "אשירה לה' בחיי אַזְמֵרָה לֵאלֹהֵי בְעוּדִי", שמתוך הכנעה ישבח להש"ת מתוך מקומו בו הוא נמצא בשעה זו, מבלי להשיג כלל בעבר והעתיד, אלא ימצא איזה דבר לשבח לו יתברך בו בזמן שהוא נמצא.

וכל זה שייך ביותר בעבודת האשה הרומזת להגוף ולבוש הנשמה כאמור, שמפני שנתרחקו מאוד מהרצון התכליתי והאמיתי, צריכה היא לזכור תמיד שכל עבודתה היא כמשל וחידה, שאין רואים באתגליא את אור ה' ב"ה על עבודתה בגילוי רצון התורה והמצוות כענין שמגולה הדבר בעבודת האיש, אמנם כעבודת הגוף והתחזקותו להרים ולהגביה לרצון הנשמה, כן כל עבודתה היא בכדי לגלות להנמשל, ולשמש לרצון האיש המגלה את הרצון של הבורא ב"ה, שהוא רצון גבוה ועליון מרצון האיש והאשה. והוא התכלית האמיתי בכל ענין הנשואי, ולזה צריכה היא להתחדש בכל יום על ענין בירור הרצון, שכל עבודתה היא בסוד 'סוף מעשה במחשבה תחילה', שעתידי להתגלות לבסוף יוקר עבודתה בסוד 'אשת חיל עטרת בעלה', והכל כפי שתהפך ה'ללה' ל'הללה', שכל גילוי של אור ה' יִשְׁרָהּ בה מתוך מידת ההכנעה וההלל והשבח כענין שכתוב 'אזמרה לֵאלֹהֵי בְעוּדִי', שבכל מה שתמצא תשבח ותהלל לה' ב"ה.

טז

וכן הוא בכלליות תיקון כל עולם העשיה, כי הוא הרומז למדרגת הגוף, וכנגד ספירת המלכות כאמור. כי הנה אחר חטא אדם הראשון אין מתנוצץ רצון השכינה בעצמה אלא בגדולי הצדיקים שרצונם הוא כרצון השכינה ודיבורם הוא כדיבור השכינה כאמור, אמנם רצונות כל הברואים קשורים ומלוכפים בכלל סיגי עולם התווה, מתוך שירד העולם אחר החטא למקום זוהמת הקליפות כאמור, ולכן נתפזר הרצון היחיד והמיוחד להיות דבוק בו יתברך בכל פרטי הבריאה, ובכל פרט ופרט נגנו ניצוץ קדוש מאותו הרצון. ובכדי שיעלה אותו הרצון ויתברר ויתגלה ממנו כבוד מלכות הבורא יתברך, לזה נעשה כלל עמל העולם הזה, שאינו נוהג כמנהגו שהיה קודם החטא שהיו המלאכים צולים לו בשר לאדם הראשון ומסננים בעבורו יין כמו שאמר רבי יהודה בן תימא במסכת סנהדרין (בדרך נט ע"ב). אלא נצרכים הבריות לטרוח בעבור מזונם, שהוא כלל ענין ל"ט מלאכות וטורח וטלטול הבריות.

אמנם כאשר ישמש עמל העולם לשם אותה התכלית שעלתה במחשבתו יתברך להיות לו דירה בתחתונים כאמור, יהיה בזה עילוי של כלל המציאות להיות קשורים על ראשי עם הקודש שהגביהו לכל ענין גשמיות להיות ולשמש לצורך גבוה. והוא ענין הפרישות, שבוה עצמו מתברר כלל הניצוצות הגנוזים בכל פרטי הבריאה, שהם הם הכתרי אותיות וגילוי הרצון העליון, כי מהות פרטי הבריאה הם התהוות הנבראים מאין ליש, שהוא התגלות הרצון כאמור, ורצון השכינה הגנוז בהם לדבוק באור העליון ממנה הם כתרי אותיות, שהם התגלות שורש הרצון העליון כאמור, ובכל כוונה ומחשבה של איש ישראל מהתכלית הנצחי ומחשבה על ה' ב"ה, הנה בזה לבד עולים ומתבררים כלל פרטי הבריאה מל"ט המלאכות להיות לט"ל תחיה לארץ כאמור, עד שנוכה לשלימות התיקון בתחיית המתים, שיקויים מאמר שכתוב (בישעי כו, ט) "יחיו מתין נבלתי יקומו, הקיצו ורגנו שוכני עפר, כי טל אורות טליך".

קחו חלק במפעל הקודש

המעונינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות

076.5995991 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com